

"Ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες και τοπικά δίκτυα: νέες ευκαιρίες δράσης"

Κωνσταντία Κακάλη¹, Ιφιγένεια Βαρδακώστα²

Οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες αποτελούν έναν «κόμβο» μεταφοράς της γνώσης από τα πανεπιστήμια προς την κοινωνία, δίνοντας πρόσθετα κίνητρα δράσης. Η εξωστρέφεια που επιδεικνύουν οι βιβλιοθήκες τα τελευταία χρόνια εστιάζει στις προσπάθειες των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών να αλληλεπιδράσουν με τις υφιστάμενες τοπικές κοινότητες πέρα από τις παραδοσιακές λειτουργίες που απευθύνονται στους χρήστες τους. Έτσι, ο ρόλος της βιβλιοθήκης έχει διευρυνθεί καθώς οι ακαδημαϊκοί βιβλιοθηκονόμοι επωφελούνται των ευκαιριών που παρουσιάζονται για νέες συνεργασίες τόσο μέσα στις πανεπιστημιακές κοινότητες όσο και έξω από αυτές, και οι οποίες βασίζονται στην εκτίμηση ότι οι βιβλιοθήκες «*μπορεί να είναι επίσης ένας εταίρος στην εκπαίδευση και την έρευνα*» και όχι απλά ένα μέρος για μελέτη ή ένα αποθετήριο.

Στην παρουσίαση θα σημειωθεί επιγραμματικά η σημερινή κατάσταση των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών και θ' αναδειχθεί η πραγμάτωση της μεταφοράς γνώσης και εξωστρέφειας από αυτές. Τονίζοντας τη μακρά εμπειρία των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών στις συνεργασίες και κάνοντας μια αναφορά στα ήδη υπάρχοντα συνεργατικά σχήματα που έχουν διαμορφωθεί στην ελληνική βιβλιοθηκονομική κοινότητα, η εισήγηση σκοπό έχει να θίξει τους παράγοντες καθορισμού της αλληλεπίδρασης των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών με τις τοπικές κοινότητες, ενώ θα εστιάσει στις δράσεις που μπορούν ν' αναλάβουν σε ένα τοπικό δίκτυο μέσω των οποίων θα αναδειχθεί ο ενεργός τους ρόλος στην ανταλλαγή γνώσης και την κοινωνική ευημερία της τοπικής κοινωνίας.

Λέξεις κλειδιά: *ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες, τοπικά δίκτυα, συνεργασίες, εξωστρέφεια*

“Academic Libraries and local networks: new opportunities for action”

Abstract

Academic libraries operate as a “hub” for transferring knowledge from universities to society, providing additional motives for action.

The outreach shown by academic libraries has recently focused on their efforts to interact with the existing local communities beyond the traditional functions addressed for their users.

Thus, the role of the library has expanded as academic librarians are taking advantage of opportunities for new collaborations both within and outside of their academic community, based on the recognition that libraries' can also be a partner in education and research "*and not just a place to study or a repository*".

The presentation will briefly outline the current state of academic libraries and highlight the knowledge transfer and outreach.

¹ Βιβλιοθήκη και Κέντρο Πληροφόρησης Παντείου Πανεπιστημίου

² Βιβλιοθήκη και Κέντρο Πληροφόρησης Χαροκοπείου Πανεπιστημίου

Emphasizing academic libraries long experience in collaborations and referring to the existing collaborative schemes that have been formed in the Greek librarianship community, the presentation aims to address the factors that determine their interaction with local communities, while will focus on the actions they can take on a local network development to enhance their active role in knowledge sharing and social well-being.

Key words: academic libraries, local networks, cooperation, outreach

Creative Commons Attribution 4.0 International License

1. Εισαγωγή

Τα τελευταία χρόνια τα πανεπιστήμια συχνά κατηγορούνται για την έλλειψη σύνδεσης με την αγορά εργασίας και την καθημερινότητα των πολιτών πράγμα όμως ασυμβίβαστο με τη χρηματοδότησή τους η οποία και προέρχεται από τη φορολογία των πολιτών. Οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες αποτελούν έναν «κόμβο» μεταφοράς της γνώσης από τα πανεπιστήμια προς την κοινωνία, δίνοντας πρόσθετα κίνητρα δράσης (Sidorko & Yang, 2011).

Οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες, αναπροσδιορίζουν συνεχώς τους λειτουργικούς τους στόχους καθοδηγούμενες τόσο από την ανάγκη ανταπόκρισης στις διαρκώς αυξανόμενες ανάγκες και απαιτήσεις των χρηστών τους, αλλά και από τις προκλήσεις και εφαρμογές των νέων τεχνολογιών. Παράλληλα, σε διεθνές επίπεδο, οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες, χρησιμοποιούν μια σειρά μεθόδων και διαδικασιών για να αξιολογήσουν ποιοτικά και ποσοτικά τη χρήση και τον αντίκτυπο της βιβλιοθήκης στην κοινότητά της (Salisbury & Peasley, 2017).

Την τελευταία εικοσαετία όμως, ο ρόλος της βιβλιοθήκης έχει διευρυνθεί καθώς οι ακαδημαϊκοί βιβλιοθηκονόμοι επωφελούνται των ευκαιριών που παρουσιάζονται για νέες συνεργασίες τόσο μέσα στις πανεπιστημιακές κοινότητες όσο και έξω από αυτές, και οι οποίες βασίζονται στην εκτίμηση ότι οι βιβλιοθήκες «*μπορεί να είναι επίσης ένας εταίρος στην εκπαίδευση και την έρευνα*» και όχι απλά ένα μέρος για μελέτη ή ένα αποθετήριο (SCONUL, 2017).

Σ' αυτό λοιπόν το συνεχώς μεταβαλλόμενο ακαδημαϊκό περιβάλλον, οι ακαδημαϊκοί βιβλιοθηκονόμοι πρέπει να σκεφτούν τρόπους απόδειξης της στρατηγικής αξίας των βιβλιοθηκών στα σύγχρονα πανεπιστήμια. Διότι, όπως λένε οι Hallmark, Schwartz, and Roy (2007) έχουν περάσει ανεπιστρεπτί οι μέρες κατά τις οποίες οι βιβλιοθήκες έχοντας ανοικτές τις πόρτες στο κοινό θεωρούνται η υπ' αριθμόν μία πηγή πληροφόρησης. Ο έντονος ανταγωνισμός χρηματοδοτήσεων και η άποψη πολλών ότι οτιδήποτε βρίσκεται σε μια βιβλιοθήκη μπορεί να βρεθεί στο διαδίκτυο έχουν δημιουργήσει στις βιβλιοθήκες την ανάγκη να αντιδράσουν.

Παρόλο που οι βιβλιοθηκονόμοι είναι εξοικειωμένοι με τον όρο και την έννοια της εξωστρέφειας και αντιλαμβάνονται απόλυτα την εφαρμογή της (Courtney, 2008), εν τούτοις υπάρχει μια πληθώρα όρων για το τι ακριβώς είναι και το πώς αυτή χρησιμοποιείται. Για άλλους χρησιμοποιείται ο όρος «*μάρκετινγκ*», ενώ για άλλους η «*δημόσια δέσμευση*». Κάποιες βιβλιοθήκες αντιλαμβάνονται την εξωστρέφεια ως την καθοδήγηση στη χρήση της πληροφορίας, ενώ για άλλες στον όρο αυτό περιλαμβάνονται οι προσπάθειες μάρκετινγκ, δημοσίων σχέσεων, οι ιστότοποι, τα ιστολόγια, τα κοινωνικά δίκτυα (Carter & Seaman, 2011).

Στην παρούσα εργασία θα σημειωθεί επιγραμματικά η σημερινή κατάσταση των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών και θ' αναδειχθεί η πραγμάτωση της μεταφοράς γνώσης και εξωστρέφειας από αυτές καταγράφοντας κάποιους από τους τρόπους με τους οποίους μπορεί αυτή να υλοποιηθεί. Τονίζοντας τη μακρά εμπειρία των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών στις συνεργασίες και κάνοντας μια αναφορά στα ήδη υπάρχοντα συνεργατικά σχήματα που έχουν διαμορφωθεί στην ελληνική βιβλιοθηκονομική κοινότητα, η εισήγηση σκοπό έχει να θίξει τους παράγοντες καθορισμού της αλληλεπίδρασης των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών με τις τοπικές κοινότητες, ενώ θα εστιάσει στις δράσεις που μπορούν ν' αναλάβουν σε ένα τοπικό δίκτυο μέσω των

οποίων θα αναδειχθεί ο ενεργός τους ρόλος στην ανταλλαγή γνώσης και την κοινωνική ευημερία της τοπικής κοινωνίας.

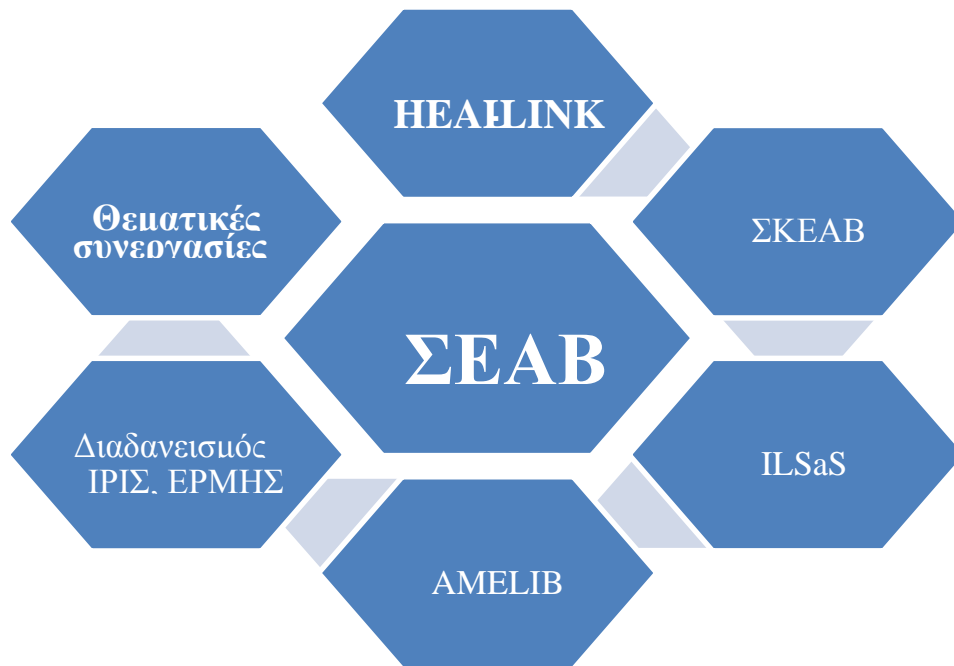
2. Ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες και συνεργασίες

Οι ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες αναγνώρισαν τη σημασία της και αναζήτησαν από τα χρόνια της ανάπτυξής τους τη συνεργασία με πολλά επίπεδα. Κατά το παράδειγμα πολλών ανάλογων κοινοπραξιών του εξωτερικού (π.χ. Copac, Ohio Link), η δημιουργία στην Ελλάδα του Συνδέσμου Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών (ΣΕΑΒ -Heal-link) την τελευταία εικοσαετία αποτελεί κορυφαίο γεγονός συνεργασίας για την ακαδημαϊκή – και όχι μόνο- βιβλιοθηκονομική κοινότητα. Σαν αποτέλεσμα τα ακαδημαϊκά ιδρύματα της χώρας έχουν πρόσβαση σε πολλές επιστημονικές ηλεκτρονικές πηγές (ηλεκτρονικά περιοδικά, βάσεις δεδομένων, e-books, αλλά και σε κοινό σύστημα λογοκλοπής).

Από τα πιο επικερδή μνημόνια συνεργασίας στο πλαίσιο του ΣΕΑΒ με άλλα προϊόντα συνεργασίας, αποτελεί ο ενιαίος κατάλογος έντυπου υλικού, αλλά και η λειτουργία ενιαίου πληροφοριακού συστήματος για εξοικονόμηση χρόνου και χρημάτων (ILSaS) και επιπρόσθετα ο διαδανεισμός βιβλίων και άρθρων περιοδικών της έντυπης συλλογής των βιβλιοθηκών μέσω του ΙΠΙΣ και μέσω του Εθνικού Συλλογικού Καταλόγου Επιστημονικών Περιοδικών.

Η λειτουργία της ψηφιακής βιβλιοθήκης AmeLib σήμερα, είναι αποτέλεσμα της δουλειάς αρκετών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών που προσθέτουν προσβάσιμη βιβλιογραφία σε διάφορους μορφότευπους για τους εντυποανάπτους φοιτητές και όχι μόνο.

Τα τελευταία χρόνια με αφετηρία την οικονομική κρίση, αλλά και ως αποτέλεσμα της «ωρίμανσης» της βιβλιοθηκονομικής κοινότητας και αποζητώντας τα οφέλη της συνεργατικής δράσης, αναπτύχθηκαν μια σειρά θεματικών συνεργατικών σχημάτων βιβλιοθηκών (Μουσικές Βιβλιοθήκες, Δίκτυο Οικονομικών Βιβλιοθηκών (ΔΙ.Ο.ΒΙ.), Δίκτυο Ναυτικών Βιβλιοθηκών (ΔΙ.ΝΑΥ.ΒΙ.), Ομάδα Γεωγραφικών Βιβλιοθηκών). Τα θεματικά αυτά συνεργατικά σχήματα σκοπό έχουν τόσο να προσφέρουν κοινές λειτουργικές δομές στους βιβλιοθηκονόμους (π.χ. κοινή χρήση προτύπων), όσο και να βελτιώσουν τις προσφερόμενες υπηρεσίες και να αναπτύξουν υπηρεσίες προστιθέμενης αξίας προς τους χρήστες τους.

Εικ.1: Συνεργασίες ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών στην Ελλάδα

3. Μεταφορά Γνώσης και Εξωστρέφεια

Τα τελευταία χρόνια πολλά πανεπιστήμια σε όλον τον κόσμο έχουν ασπαστεί την έννοια «μεταφορά γνώσης» προκειμένου να εξασφαλίσουν μια σταθερή συμβολή στην οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ευμάρεια της κοινωνίας (University of Melbourne, 2010). Η έννοια της μεταφοράς γνώσης διεύρυνε αυτή της ανταλλαγής γνώσης, αναγνωρίζοντας το γεγονός ότι σπάνια είναι μια μονομερής η σχέση του ακαδημαϊκού κόσμου με την κοινωνία. Σύμφωνα με τον ορισμό που έχει δώσει το Πανεπιστήμιο του Χόνγκ Κόνγκ μεταφορά γνώσης είναι «η εμπλοκή, προς αμοιβαίο όφελος, με τις επιχειρήσεις, την κυβέρνηση ή το κοινό για την παραγωγή, την απόκτηση, την εφαρμογή και την προσβασιμότητα στη γνώση που απαιτείται για την ενίσχυση της υλικής, ανθρώπινης, κοινωνικής, πολιτιστικής και περιβαλλοντικής ευημερίας. Περιλαμβάνει, όχι μόνο τη μεταφορά τεχνολογίας, αλλά και όλους τους κλάδους, συμπεριλαμβανομένων των τεχνών, των ανθρωπιστικών επιστημών, και των κοινωνικών επιστημών, ενώ αποτελεί μια αμφίδρομη διαδικασία».

Εξωστρέφεια νοείται η «κατεύθυνση των ενδιαφερόντων και των συγκινήσεων ενός ατόμου προς τον εξωτερικό κόσμο» (Τεγόπουλος – Φυτράκης, 1993, σ.259), καθώς και «όλες οι επιχειρηματικές δραστηριότητες, οι οποίες απορρέουν από εσωτερικές και εξωτερικές επιδράσεις, που απαιτούνται για τη δημιουργία, αποστολή και πώληση αγαθών και υπηρεσιών πέρα από τα εθνικά σύνορα, για συγκεκριμένες οικονομικές και μη οικονομικές ανταμοιβές» (Scott, 2001). Ο όρος εξωστρέφεια σύμφωνα με την Person (1985) αναφέρεται 1) στη συνεργασία μεταξύ των βιβλιοθηκών (π.χ. με όλους των άλλους τύπους βιβλιοθηκών στην ίδια γεωγραφική περιοχή) και 2) μεταξύ υπηρεσιών/φορέων όχι κατ' ανάγκη βιβλιοθηκών όπως π.χ. μουσεία, δημόσιοι οργανισμοί). Στην περίπτωση αυτή η εξωστρέφεια εστιάζει στις προσπάθειες των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών να αλληλεπιδράσουν με τις υφιστάμενες γύρω κοινότητες πέρα από τις παραδοσιακές λειτουργίες που απευθύνονται στους χρήστες τους.

Μια επισκόπηση της βιβλιογραφίας αποκαλύπτει δύο διακριτές, αλλά διασυνδεδεμένες δε δραστηριότητες προβολής:

(1) υπηρεσίες που προσφέρονται από τις βιβλιοθήκες (οποιαδήποτε βοήθεια στην έρευνα/πληροφορία, στις διαθέσιμες πηγές της βιβλιοθήκης, στις υποδομές της βιβλιοθήκης), και

(2) την προώθηση αυτών των υπηρεσιών (μάρκετινγκ, δημόσιες σχέσεις).

Οι βιβλιοθήκες υποστηρίζουν την εξωστρέφεια για να προσεγγίσουν στους χρήστες τους, να ενθαρρύνουν τη χρήση της βιβλιοθήκης και των πόρων της, και να προωθήσουν μια θετική εικόνα για αυτές στην ακαδημαϊκή τους κοινότητα, αλλά και να προωθήσουν μια ανάλογη θετική εικόνα του ιδρύματός τους στην κοινωνία (Carter & Seaman, 2011).

Οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες μπορούν να προσδιορίσουν το πώς θα αλληλεπιδράσουν και θα προσεγγίσουν τις τοπικές κοινωνίες, μιας και ο τύπος και η έκταση της εξωστρέφειας εξαρτάται από τις πηγές της Βιβλιοθήκης και πιο συγκεκριμένα από το προσωπικό και το χρόνο που θα διατεθεί. Οι βιβλιοθήκες εξαρτούν την εξωστρέφειά τους από την εμπλοκή όλου του προσωπικού, αλλά δημιουργούν και ad hoc επιτροπές. Κυρίως όμως από τη δέσμευση της διοίκησης και της βιβλιοθήκης σε συμμετοχικές δράσεις εξωστρέφειας, με πρωταρχικό παράγοντα εξάρτησης και διαμόρφωσης των δράσεων αυτών τη χρηματοδότηση που θα διατεθεί για αυτές.

4. Παράγοντες καθορισμού αλληλεπίδρασης ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών με τις τοπικές κοινότητες

Η διεθνής βιβλιογραφία σημειώνει ότι οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες έχουν βασίσει την αλληλεπίδρασή τους με τις τοπικές κοινότητες σε 3 παράγοντες:

A) Την Ανάγκη που εκφράζεται εκτός ακαδημαϊκής κοινότητας.

Για παράδειγμα, η North Dakota State University κατόπιν πιέσεων από την τοπική επιχειρηματική κοινότητα να συνδράμει στην οικονομική ανάπτυξη της περιοχής ανέπτυξε μια υπηρεσία για έρευνα και διαδανεισμό άρθρων.

B) Την Αντίληψη ότι η ανάληψη δράσης με δική τους πρωτοβουλία αποτελεί μέρος της αποστολής τους.

Η Central Missouri State University Libraries με τη Local Small Business Development Center ξεκίνησαν να συνεργάζονται με σκοπό να βοηθήσουν όσους ανέπτυσαν νέα προϊόντα, να συνδράμουν δηλ. στην παροχή τεχνολογίας και αναζήτησης πατεντών, εμπορικών σημάτων, ερευνών αγοράς.

Γ) Τη Διαμόρφωση μιας μορφής προσέγγισης ως απάντηση σε ένα συγκεκριμένο πρόβλημα ή κρίση.

Η βιβλιοθήκη του Springfield College ανέπτυξε ένα στέκι για τη νεολαία προκειμένου να ασχολούνται οι μαθητές μετά το σχολείο και κατά την καλοκαιρινή περίοδο (Schneider, 2003).

5. Οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες ανοικτοί χώροι

Στις βιβλιοθήκες μας στο πανεπιστημιακό χώρο οι πόρτες είναι ανοικτές για τον κάθε πολίτη της χώρας όπως και η κύρια εκπαιδευτική διαδικασία δεν έχει μπάρες ελεγχόμενης πρόσβασης. Παρά τις όποιες επιφυλάξεις ή πιθανά προβλήματα αυτής της ανοικτότητας παραμένει ως τεκμήριο αξιολόγησης. Από πολύ νωρίς, πριν την ανάπτυξη των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών ο νομοθέτης (Ν1268/82) αναφέρει: « Η ακαδημαϊκή βιβλιοθήκη πρέπει να διαθέτει τις συλλογές της και σε χρήστες εκτός της ακαδημαϊκής κοινότητας στα πλαίσια μιας πολιτικής επικοινωνίας των Ανωτέρων και Ανωτάτων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων και με τον εξωτερικό χώρο. Οι πανεπιστημιακές βιβλιοθήκες οφείλουν να προσφέρουν υπηρεσίες πληροφόρησης με προστιθέμενη αξία, όχι μόνο στην πανεπιστημιακή κοινότητα αλλά και στο επιστημονικό, ερευνητικό και σπουδαστικό κοινό της ευρύτερης περιοχής του Α.Ε.Ι.». Παρά τις δυσκολίες σε πόρους και προσωπικό οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες έχουν κάνει πολλά πάνω σε αυτό, να δημιουργήσουν ένα ενιαίο περιβάλλον πληροφόρησης τα τελευταία χρόνια με τη βοήθεια της τεχνολογίας. Το σημαντικότερο ίσως ζήτημα που σήμερα προσπαθούν είναι οι δράσεις για την ανοικτή πρόσβαση, την ανοικτή επιστήμη και περαιτέρω την ανοικτή γνώση.

Σήμερα, οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες αποτελούν «κόμβο» μεταφοράς της γνώσης, ενώ αναπροσδιορίζουν συνεχώς τους λειτουργικούς τους στόχους. Χρησιμοποιούν μια σειρά μεθόδων και διαδικασιών για να αξιολογήσουν ποιοτικά και ποσοτικά τη χρήση και τον αντίκτυπο της βιβλιοθήκης, ενώ θεωρούνται εταίροι στην εκπαίδευση και την έρευνα.

6. Δράσεις ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών σε τοπικό δίκτυο

1. Ανάπτυξη συλλογών με ειδικό και τοπικό ενδιαφέρον

Τέτοιες συλλογές μπορούν να αναπτυχθούν με τη συλλογή έντυπου και ψηφιακού υλικού που έχει δημοσιευτεί στην ευρύτερη περιοχή, δήμο ή περιφέρεια, αλλά και με συνεργασίες με τοπικούς οργανισμούς για ανάπτυξη προγραμμάτων ψηφιοποίησης και ανάδειξης της τοπικής πολιτιστικής και εκδοτικής παραγωγής. Για παράδειγμα η βιβλιοθήκη του κρατικού πανεπιστημίου του Σαν Ντιέγκο που βρίσκεται στην παραμεθόρια περιοχή των ΗΠΑ-Μεξικού, ανέπτυξε μια δράση από το 2018 με σκοπό να αρχειοθετήσει, να ψηφιοποιήσει, να επεξεργαστεί και να κάνει διαθέσιμες στο κοινό τις επιστολές των κρατουμένων από το Κέντρο κράτησης Otay Mesa, το οποίο κρατάει μετανάστες, αιτούντες άσυλο και άτομα χωρίς νόμιμα έγγραφα που προσπαθούν να περάσουν νόμιμα στις ΗΠΑ. Το αποτέλεσμα αυτής της δράσης ήταν η ανάπτυξη μιας ψηφιακής βιβλιοθήκης με συλλογές τις επιστολές των κρατουμένων παίρνοντας υπόψη τα ζητήματα της ασφάλειας και της ιδιωτικής ζωής των κρατουμένων, και η ανάπτυξή της στόχο έχει να οδηγήσει στη κατανόηση των μεταναστών ή ακόμα και να βοηθήσει στη μελέτη της αποτυχημένης δημόσιας πολιτικής (Lamont et al., 2019).

2. Συμμετοχή σε προγράμματα αναζήτησης και ανάδειξης της τοπικής ιστορίας, και ψηφιακής αναπαράστασής της μέσω των ψηφιακών βιβλιοθηκών

Οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες μπορούν να συνεργαστούν με τοπικούς οργανισμούς και άλλες βιβλιοθήκες, αλλά και με ιστορικούς, γεωγράφους, κοινωνικούς επιστήμονες και ερευνητές από την πανεπιστημιακή κοινότητα (π.χ. προγράμματα προφορικής

ιστορίας που έχουν δημιουργηθεί από το Πάντειο Πανεπιστήμιο, ή ο Κοινωνικός Άτλας της Αθήνας³ από το Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο) παραδείγματα πολλά από τις συνεργασίες των πανεπιστημίων μας, όπου οι βιβλιοθήκες δύναται να συμμετέχουν. Αξιόλογη η παρουσίαση της δράσης της Βιβλιοθήκης του Τεχνολογικού Πανεπιστημίου Κύπρου που προχώρησε σε ψηφιοποίηση των αρχείων της κατεχόμενης πλευράς της Κύπρου και μάλιστα ανέπτυξε αυτή τη συλλογή μέσω του πληθοπορισμού, μέσω δηλαδή μια κλειστής ομάδας στο Facebook που οι χρήστες που κατάγονται από τη περιοχή αυτή να μπορούν να ανεβάζουν φωτογραφίες (Πέτρου, κ.ά., 2018).

3. Προγράμματα πληροφοριακής παιδείας σε πολίτες και οργανισμούς της τοπικής αυτοδιοίκησης

Στο πλαίσιο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι γνωστός ο ρόλος των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών, όμως τα τελευταία χρόνια καταδεικνύεται σημαντική η ενεργητική συνεισφορά τους ως πολιτιστικοί χώροι ανοικτοί για όλους, ελεύθεροι και μη εμπορικοί για τις κοινότητες που εξυπηρετούν ιδίως σε αστικές περιοχές που η εμπορευματοποίηση και η ιδιωτικοποίηση των χώρων αυξάνει συνεχώς.

Τα ανοικτά μαθησιακά περιβάλλοντα, όπως οι βιβλιοθήκες, τα ανοικτά πανεπιστήμια, μπορούν να συμβάλουν στη συνεργασία μεταξύ των εκπαιδευτικών κλάδων, μεταξύ άλλων υπέρ των μειονεκτούντων. Το προσωπικό, τα κτίρια, οι πληροφοριακοί πόροι και η ψηφιακή υποδομή τους συμβάλουν θετικά στους τομείς της δια βίου μάθησης, της κοινωνικής ένταξης, της ψηφιακής ένταξης, της απασχόλησης και της εργασίας.

4. Διοργάνωση εκδηλώσεων με αντικείμενο την ανάδειξη της τοπικής και πολιτιστικής δραστηριότητας

Τέτοιες εκδηλώσεις μπορεί να είναι βιβλιοπαρουσιάσεις, εκθέσεις, αλλά και έκδοση – ή και συμμετοχή σε αυτήν- και παρουσίαση τιμητικού τόμου για μια εξέχουσα πνευματική/επιστημονική προσωπικότητας της τοπικής κοινωνίας. Μια σημαντική δράση είναι η δημιουργία του δικτύου Συγγρού⁴ για την ανάδειξη του πολιτιστικού αποτυπώματος, το οποίο ήδη υφίσταται και με το οποίο οι εμπλεκόμενοι φορείς επιδιώκουν με δράσεις και συνεργασίες την προβολή του με στόχο την πολιτιστική, οικονομική και τουριστική ανάπτυξη της περιοχής, την αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών της πληροφορίας, και επικοινωνίας και την δημιουργική οικονομία. Το δίκτυο Συγγρού είχε ως πρώτο βήμα τη διεξαγωγή Συνεδρίου με θέμα: «*Η Αναπτυξιακή Στρατηγική της Περιοχής και ο Πολιτιστικός Άξονας της Συγγρού*». Στο πλαίσιο αυτό συζητήθηκε ξεχωριστά και η συνεργασία των βιβλιοθηκών της περιοχής.

5. Ειδικές ομάδες (Σχολεία/ΑΜΕΑ)

Στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων τους, ήδη, οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες δέχονται επισκέψεις σχολείων της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Η διαμόρφωση προγραμμάτων πληροφοριακής παιδείας, ή ομιλιών με ακαδημαϊκούς (π.χ. επιστήμονες της διαιτολογίας, της ψυχολογίας) για μαθητές, αλλά και ΑΜΕΑ, θα συμβάλει στην εδραίωση των ιδρυμάτων στον ιστό της πόλης, και στη διαμόρφωση δεσμών με τους κατοίκους της. Η Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου της Λευκωσίας στην Κύπρο, έχει αναπτύξει παιδικό τμήμα για παιδιά δημοτικού σχολείου, οργανώνει ημέρες παραμυθιού, και ανάγνωσης θεωρώντας ότι με αυτόν

³ <https://www.athenssocialatlas.gr/>

⁴ <https://syngrou-network.panteion.gr/>

τον τρόπο έρχεται κοντά με την τοπική κοινωνία, έμμεσα εκπαιδεύει τα παιδιά στη χρήση της βιβλιοθήκης, και συνδράμει τους γονείς και το σχολείο στην ενίσχυση στις δράσεις φιλιαναγνωσίας.

6. Δωρεές / Ανταλλαγές

Η συνεργασία όλων των τύπων βιβλιοθηκών σε μια γεωγραφική περιοχή μπορεί να αποβεί επωφελής τόσο για την κάθε βιβλιοθήκη χωριστά, όσο και για τους κατοίκους αυτής. Για παράδειγμα, στην πόλη της Καλλιθέας στην Αθήνα, εδράζει το Πάντειο Πανεπιστήμιο, το Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, το Ίδρυμα Ευγενίδου, το Πολιτιστικό Ίδρυμα της Τράπεζας Πειραιώς, η Εθνική Βιβλιοθήκη, και η Δημοτική Βιβλιοθήκη της Καλλιθέας. Τα τελευταία χρόνια οι βιβλιοθήκες των ιδρυμάτων αυτών προσπαθούν να συντονιστούν, και να επιτύχουν τη δημιουργία ενός συνεργατικού σχήματος επωφελούς για την τοπική κοινωνία. Μέχρι τώρα, είτε όλες μαζί, είτε ως υποομάδες, έχουν προβεί σε συνεργατικές εκδηλώσεις (π.χ. Εκδηλώσεις Επιστήμης και Τεχνολογίας στο Ίδρυμα Ευγενίδου, Εκδηλώσεις Επιστήμης Τεχνολογίας και Περιβάλλοντος στην Παραλία Καλλιθέας), αλλά και σε ανταλλαγές υλικού.

Εκτός από τις εκδηλώσεις, το 2017, η Βιβλιοθήκη του Παντείου Πανεπιστημίου, η Βιβλιοθήκη του Χαροκοπέιου Πανεπιστημίου, η Βιβλιοθήκη του Ιδρύματος Ευγενίδου, και η Εθνική Βιβλιοθήκη, ένωσαν τις δυνάμεις τους στην υλοποίηση της ανάπτυξης ηλεκτρονικής πλατφόρμας για την ανταλλαγή υλικού που διαθέτουν οι βιβλιοθήκες. Η «*Ευδώρα*» όπως ονομάζεται η εφαρμογή, υλοποιήθηκε τεχνικά από την Εθνική Βιβλιοθήκη, η οποία και θα την υποστηρίζει, και στοχεύει στη σταδιακή χρήση από όλες εκείνες τις βιβλιοθήκες που διαθέτουν υλικό που δεν χρειάζονται, και που θέλουν υλικό, αλλά δεν έχουν τους απαιτούμενους πόρους για την αγορά του. Αυτή τη στιγμή βρίσκεται σε πιλοτικό στάδιο.

Συμπεράσματα

Οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες ανέκαθεν βρίσκονται στην πρώτη γραμμή της μεταφοράς γνώσης συμβάλλοντας στην ευμάρεια της ευρύτερης κοινωνίας μέσω μιας σειράς υπηρεσιών και δραστηριοτήτων.

Έχοντας σημαντική παρακαταθήκη το συνεργατικό πνεύμα ανάπτυξης των υπηρεσιών τους, παραμένοντας ανοικτοί χώροι, κύτταρα πολιτιστικής δημιουργίας και ψηφιακής παραγωγής, αλλά και διαθέτοντας σύγχρονες πληροφοριακές πηγές μπορούν να λειτουργήσουν ως βασικοί πυλώνες της ευρύτερης κοινότητας που εξυπηρετούν και να προάγουν σημαντικούς κοινωνικούς στόχους της τοπικής κοινότητας.

Βιβλιογραφία

Πέτρου Α., Ζέρβας Μ., Γιαννουλάκης κ.ά. (2018). Ανάπτυξη ψηφιακών συλλογών πολιτιστικής κληρονομιάς εφαρμόζοντας το μοντέλο του πληθοπορισμού Στο 24^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, Λάρισα, 1-2/ 11/2018
<http://palc24.cs.teilar.gr/conference/el/programma.jsp?id=25>

Carter, T.M. & Seaman, P. (2011). The management and support of outreach in academic libraries. *Reference & User Services Quarterly*, 51 (2), 73–81

German, E. & LeMire, S. (2018). Sharing the value and impact of outreach: Taking a multifaceted approach to outreach assessment in *The Journal of Academic Librarianship*, 44 (1), 66-74

Lamont L. et al. (2019). The Immigration Dilemma; Legal, Ethical and Practical Issues in Creating a Living, Growing Archive. In: *Doucet A., Isaac A., Golub K., Aalberg T., Jatowt A. (eds) Digital Libraries for Open Knowledge*. TPDL 2019. Lecture Notes in Computer Science, vol 11799. Springer, Cham

Salisbury, F. & Peasley, J. (2017). Measuring the academic library: translating today's inputs and outputs into future impact and value in *Information and Learning Science*, 119 (1/2), 109-120

Schneider, T. (2003). Outreach: Why, How and Who? Academic Libraries and their involvement in the community in *Reference Librarian*, 82, 199-212

Sidorko, P.E. & Yang, T.T. (2011). Knowledge exchange and community library perspective in *Library Management*, 32 (6/7), 385-397

Thorpe, C. (2017). Engaging with our communities: Future trends and Opportunities for Reference Services in *Journal of the Australian Library and Information Association*, 66 (4), 406-415
<https://digitalcommons.kennesaw.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1162&context=sel>
n